

ХЕРМАН ХЕСЕ
МАЛКИЯТ КОМИНОЧИСТАЧ

Превод от немски: Елена Анчева, 1986

chitanka.info

В карнавалния вторник следобед жена ми трябваше да отиде бързо в Лугано. Увещава ме да тръгна с нея, за да погледаме маските, а може би да видим и някое шествие. Не ми беше до това, вече седмици наред, измъчван от болки във всички стави и почти парализиран, изпитвах отвращение само при мисълта, че трябва да облека палтото си и да се кача в колата. След известна съпротива все пак добих кураж и се съгласих. Спуснахме се към града, аз слязох близо до пристанището, жена ми продължи, за да търси място за паркиране, а пък аз, огряван от слаб и все пак осезаем слънчев лъч, зачаках заедно с Като, готвачката, сред пъстрия, но спокоен поток на уличното движение. Лугано и в обикновени дни е подчертано радостен и приветлив град, днес обаче се усмихваше лудешки палаво и весело с всичките си улички и площади, смееха се пъстрите костюми, смееха се лицата на хората, смееха се къщите на пиацата, с прозорци, изпълнени от хора и маски, днес се смееше дори шумът. Той се състоеше от кръсъци, вълни смях и викове, откъслеци музика, от смешния рев на някакъв високоговорител, от кискането и престорено ужасените викове на момичетата, които момците обсипваха с конфети, като явно намерението им беше по възможност да тикнат в устите на обстрелваните купчина хартиени късчета. Паважът на улиците бе покрит навсякъде с многоцветните хартийки, така че под аркадите се стъпваше меко като по пясък или мъх.

Скоро жена ми се върна и ние застанахме в един ъгъл на Пиаца Риформа. Тук, изглежда, бе центърът на празненството. Площадът и тротоарите бяха изпълнени с пъстри и шумни групи хора, сред които непрекъснато се провираха и отминаваха шляеци се двойки или компании, между тях и доста костюмирани деца. На отсрещния край на площада бе издигната сцена, върху която пред един високоговорител оживено ръкомахаха няколко лица: конферансие, народен певец с китара, дебел клоун и други. Хората ги слушаха или не, разбираха или не разбираха, но във всеки случай се присъединяваха към общия смях, когато клоунът пуснеше някоя всеизвестна злободневна шега; актьори и народ играеха заедно, сцената и публиката се поощряваха взаимно, това бе непрекъснат обмен на доброжелателство, въодушевление, остроумие и готовност за смях. Също един младеж бе представен от конферансието на своите

съграждани — млад артист, много надарен дилетант; той ни възхити с виртуозното си подражание на животински гласове и други шумове.

Възнамерявахме да останем в града най-много петнайсет минути, толкова си бях позволил. Но останахме повече от половин час — гледахме, слушахме, бяхме доволни. За мен дори престоят в някой град, сред хора, а на всичко отгоре в празничен град, е нещо съвсем непривично, наполовина тревожно, наполовина опияняващо; седмици и месеци наред прекарвам сам в ателието и градината си, много рядко намирам сили да измина пътя до селото ни или поне до края на нашето имение. Сега изведнъж се намерих заобиколен и притиснат от тълпата, посред един смеещ се и шегуващ се град, смеех се заедно с другите и с наслада гледах човешките лица — толкова различни, разнообразни, изненадващи, отново един сред многото, принадлежащ към множеството, люшкащ се с него. Разбира се, това нямаше да трае дълго, скоро на измръзналите ми, болни и немощни крака щеше да им дойде много и те щяха да закопнеят за дома, скоро щеше да ме умори и изтощи прелестното опиянение да гледам и слушам, да съзерцавам хилядите така забележителни, така хубави, така интересни и мили лица, да се вслушвам в многото гласове — говорещи, смеещи се, крещящи, бодри, простодушни, тънки, дебели, топли или резки човешки гласове; след веселото отдаване на пищни наслади за окото и слуха щеше да настъпи отпадналостта и онзи тъй близък до шемета страх от наплива на впечатления, които вече не могат да бъдат овладени. „Познато ми е, познато ми е“ — би цитирал тук Томас Ман татко Брист.^[1] Всъщност, ако човек си даде труд да се позамисли, разбира, че не само старческата слабост е виновна за този страх от прекаленото, от изобилието на света, от блестящата измама на Майя. Ако използваме речника на психолозите, това не е просто боязънта на интровертирания от самоутвърждаването пред околния свят. Има и други, в известен смисъл по-добри причини за този тих, така приличащ на шемет страх и за тази склонност към умора. Като гледах съседите си, които в продължение на онзи половин час стояха край мен на Пиаца Риформа, струваше ми се, че те се чувствуват като риби във вода — лениви, отпуснати, доволни, необременени от нищо; струваше ми се, че техните очи възприемат образите, а ушите им — звуците така, сякаш зад погледа няма филмова лента, мозъчен склад и архив, а зад слуха — плоча или магнетофонна лента, действащи всяка

секунда, събиращи, улавящи, записващи, заети не само с наслаждение, но далеч повече задължени да съхранят, за да могат по-късно да възпроизведат, задължени да бъдат във висша степен точни в наблюдението. С две думи отново стоях тук не като публика, не като безотговорен зрител и слушател, а като художник със скицник в ръка, работещ, напрегнат. Защото тъкмо това е нашият начин, начинът на творците да се наслаждават и да изживяват празници, той се състои от труд, от задължения и въпреки това все пак е наслаждение — докато стигат силите, докато очите издържат на усърдното окачане на погледа между сцената и скицника, докато в мозъчните архиви има още място и те могат да се разширяват. Нямах да успея да обясня това на съседите си, ако ми се наложеше, ако пък пожелаех да се опитам, те вероятно биха се засмели и казали: „Саго уото^[2], не се оплаквайте толкова много от своята професия! Тя се състои в съзерцание и евентуално в изобразяване на весели неща, при което може би изглеждате сам на себе си напрегнат и усърден, докато ние, другите, сме за вас заплеси и мързеловци, наслаждаващи се на ваканцията. Ние обаче действително имаме ваканция, господин съседе, и сме тук, за да ѝ се насладим, а не за да упражняваме професията си като вас. А нашата професия съвсем не е така хубава като вашата, синьор, и ако ви се наложи да я упражнявате като нас само един-единствен ден в нашите работилници, магазини, фабрики и кантори, скоро ще капнете.“ Има право съседът ми, напълно е прав, но това не помага, аз също смятам, че съм прав. Но ние си казваме своите истини без гняв, любезно и малко на шега — всеки има просто желанието да се оправдае, но не и да наскърбява другия.

Все пак появата на подобни мисли, на подобни въображаеми разговори и оправдания, бе вече началото на засечката и умората, скоро щеше да стане време за връщане и за наваксване на пропуснатата обедна почивка. Ах, а колко малко от красивите образи на този половин час бяха влезли в архива и бяха спасени! Колко стотици, може би най-хубавите се бяха изплъзнали от негодните ми очи и уши също така безследно, както от онези, които си позволявах да смятам за заплеси, отдали се на наслаждение.

И все пак един от хилядите образи е останал в съзнанието ми и трябва да бъде нанесен в скицника за приятелите.

Почти през цялото време, докато бях на празничния площад, близо до мен стоеше едно много тихо същество; през онзи половин час не го чух да каже нито дума, не го видях да се раздвижи, то стоеше в особено усамотение или унес сред пъстрата навалица и гъмжило, спокойно като картина и много красиво. Това беше дете, малко момче, най-много на седем години, хубава дребна фигурка с невинно детско личице, за мен най-милото лице измежду стотиците. Момчето беше костюмирано, облечено в черни дрехи, носеше черно цилиндърче, едната си ръка бе пъхнало в малка стълбичка, не липсваше и четка за почистване на комини, всичко бе направено грижливо и хубаво, а дребното мило личице бе нацапано с малко сажди или друго чернило. Но това изобщо не го интересуваше. За разлика от всички възрастни Пиеровци, китайци, разбойници, мексиканци и филистери, за разлика от ръкомахащите на сцената фигури, то нямаше съзнанието, че носи костюм и представлява коминочистач, а още по-малко, че това е нещо особено и весело и толкова му отива. Не, то стоеше дребно и тихо на малките си нозе, обути в малки кафяви обувки, с боядисаната в черно стълбичка през рамо, заобиколено и притискано от множеството, а понякога блъскано; без да забелязва това, то стоеше и гледаше удивено, с мечтателно възторжени светлосини очи на гладкото детско личице, с начернени бузки, гледаше нагоре към един прозорец на къщата, пред която стояхме. Там на прозореца, на височина човешки бой над главите ни, се бе събрала весела компания деца, малко по-големи от него; те се смееха, кряскаха и се бутаха, всички пъстро предрешени, а сегиз-тогиз от ръцете и кесиите им върху нас се изсипваше дъжд от конфети. Доверчиви, унесени, очите на момчето с блажено възхищение гледаха удивено нагоре, приковани, ненаситни, без да могат да се откъснат. В този поглед нямаше желание, нямаше ламтеж, само замаяно отдаване, благодарен възторг. Не можех да разбера какво караше душата на това момче да се удивлява така, да изживява самотното щастие на съзерцанието и омаята. Навярно причината бе в пищните цветове на костюмите или в първото осъзнаване на красотата в момичешките лица, или това бе един самотник без братя и сестри, който замечтано слушаше веселото чуруликане на хубавите деца там горе, а може би очите на момчето просто бяха очаровани и омагьосани от кротко ръмящия цветен дъжд, който сегиз-тогиз се изсипваше от ръцете на

възхитителните създания, леко се стелеше върху главите и дрехите ни, а по-плътно върху паважа и вече го покриваше като ситен пясък.

Подобно на момчето се усещах и аз. Както то не искаше да знае нито за себе си, за атрибутите и внушенията на своята маскировка, нито за множеството, за клоунадата, за приливите на смях и аплодисменти, които на вълни заливаха народа, привлечено единствено от гледката на прозореца, така и моят взор и сърце сред примамливия наплив на толкова много образи бяха предани само на един — на детското лице между черната шапка и черната дреха, на неговата невинност, възприемчивост за красотата, на неосъзнатото му щастие.

[1] Става дума за романа „Ефи Брист“ от Теодор Фонтане. — Б.ред. ↑

[2] Мили човече (ит.) — Б.ред. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.